

مقاله: پژوهشی

Factors affecting the blocking of the geographical area of police stations (case Study of police command of Lorestan province)

Amir Rezaei¹, Mohammad Ali Ameri², Sabah Abbasi³

Received: 27 - 07 - 2023

PP. 131-158

Accepted: 27 - 09 - 2023

Abstract

Background and objective: the division of the geographical area of police stations seems to be necessary to determine the scope of police patrols. The notified and determined frameworks so far have not been able to determine the effective factors for blocking the jurisdiction of police stations. On this basis, the present research has explored the effective factors on the geographical area of police stations in the police command system of Lorestan province.

Method: The present research is applied in terms of purpose and it is qualitative in terms of the nature of the data, in the form of an interpretive paradigm of an exploratory type. The research population includes 24 experts in the prevention police of Lorestan and prevention police of Faraja who were selected purposefully. Data was collected with semi-structured interview tool and a thematic analysis was used to analyze the data. Two strategies of external review and pluralism were used to validate the research model.

Findings: The codes obtained from the interviews with experts indicate that totally 40 basic themes were identified regarding the factors affecting the geographical area of police stations in Lorestan province, which were organized in the form of 11 organizing and 5 inclusive themes.

Conclusion: Based on the findings of the research, factors such as the type of places, roads and transportation axes, the topography of the jurisdiction, the disciplinary and security issues and the resident population were identified, which are effective for blocking the geographical area of police stations in Lorestan province. Accordingly, by defining a specific score for each calculated factors and asking for the opinion of the prevention police of ten different provinces of the country, while confirming the identified factors, it was concluded that the same blocking cannot be done for the police stations with a single structure. Rather, blocks should be defined based on the identified factors so that the maximum efficiency in terms of crime prevention can be obtained for police patrols.

Keywords: blocking, police stations, geographical area, police command of Lorestan province.

Reference: Rezaei, Amir, Ameri, Mohammad Ali, & Abbasi, Sabah (2024). "Factors affecting the blocking of the geographical area of police stations (case Study of police command of Lorestan province)". *Quarterly of Disciplinary Geography*, 11(44), pp. 131-158.

1- Assistant professor and member of the faculty of police department, Faculty of police Sciences and Techniques, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Email: amyr8257@gmail.com.

2- Associate Professor and Member of the Faculty of Law and Social Studies Research Institute, Tehran, Iran. Email: m.ali.ameri.h@gmail.com.

3- PhD in crime prevention management. Sabah.abassi1359@gmail.com

مقاله: پژوهشی

عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ (مورد مطالعه: فرماندهی انتظامی استان لرستان)

امیر رضایی^۱، محمدعلی عامری^۲، صباح عباسی^۳

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵

از صفحه ۱۳۱ تا ۱۵۸

دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۰۵

چکیده

زمینه و هدف: تقسیم‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ برای تعیین محدوده فعالیت گشت‌های انتظامی امری ضروری به‌نظر می‌رسد، چارچوب‌های ابلاغی و تعیین‌شده تاکنون نتوانسته است عوامل مؤثر برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ بر اساس نوع آن‌را مشخص کند، بر همین اساس پژوهش حاضر عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ را در مجموعه فرماندهی انتظامی استان لرستان، مورد کاوش قرار داده است.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، کیفی در قالب پارادایم تفسیری و از نوع اکتشافی است، جامعه پژوهش، متخصصان و کارشناسان حوزه پلیس پیش‌گیری فرماندهی انتظامی استان لرستان و پلیس پیش‌گیری فراجا به تعداد ۲۴ نفر است، که به‌صورت هدف‌مند انتخاب شدند، داده‌ها با ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری و برای تحلیل داده‌ها از تحلیل مضمون استفاده شد، برای اعتبارسنجی مدل پژوهش از دو راهبرد بازبینی خارجی و تکثرگرایی استفاده شد.

یافته‌ها: کدهای حاصل از مصاحبه‌های انجام‌شده با خبرگان بیان‌گر این است که در مجموع ۴۰ مضمون پایه در خصوص عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ استان لرستان شناسایی شد که در قالب ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر، سازمان‌دهی شدند.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش در رابطه با موضوع عواملی چون نوع اماکن، معابر و محورهای مواصلاتی، توپوگرافی حوزه استحفاظی، موضوعات امنیتی انتظامی و جمعیت ساکن شناسایی شدند که بر نحوه بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ استان لرستان مؤثر هستند. بر این اساس با تعریف امتیاز مشخص برای هریک از عوامل احصاء‌شده و نظر خواهی از پلیس پیش‌گیری ده استان مختلف کشور در رابطه با موضوع، ضمن تأیید عوامل شناسایی شده، این نتیجه حاصل شد که برای کوپ‌هایی که ساختار واحدی دارند نمی‌توان بلوک‌بندی یکسانی انجام داد بلکه متناسب با عوامل شناسایی‌شده می‌بایست بلوک تعریف کرد تا بتوان از این طریق بیش‌ترین بازدهی برای گشت‌های انتظامی در رابطه با پیش‌گیری از جرم حاصل شود.

کلیدواژه‌ها: بلوک‌بندی، کوپ، حوزه جغرافیایی، فرماندهی انتظامی استان لرستان.

استناددهی (APA): رضایی، امیر، عامری، محمدعلی، و عباسی، صباح (۱۴۰۲). «عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ (مورد مطالعه: فرماندهی انتظامی استان لرستان)»، *پژوهشنامه جغرافیای انتظامی*، ۱۱ (۴۴)، صص ۱۳۱-۱۵۸.

۱- استادیار و عضو هیئت علمی گروه انتظامی دانشکده علوم و فنون انتظامی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (رایانامه نویسنده مسئول: amyr8257@gmail.com)

۲- دانشیار و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران. (رایانامه: m.ali.ameri.h@gmail.com)

۳- دکترای مدیریت پیشگیری از جرم. (Sabah.abassi1359@gmail.com)

مقدمه

برقراری نظم و امنیت در جامعه یکی از وظایف پلیس در راستای مأموریت‌های قانونی تعریف شده است، که می‌بایست با استفاده از تمامی امکانات و مقدرات لازم این مهم را محقق سازد، در واقع می‌توان گفت هدف از تشکیل پلیس در هر جامعه‌ای تأمین نظم و امنیت است، در اکثر کشورهای دنیا پلیس برای اجرای بهینه وظایف محوله با تقسیم‌بندی نیروها، تجهیزات و امکانات اقدام به تشکیل رده‌های مختلف صفی و ستادی کرده که رده‌های صفی به‌عنوان مجری سیاست‌گذاری‌های ستاد در سطح کشور فعالیت می‌کنند، این موضوع در پلیس کشور جمهوری اسلامی ایران نیز صدق می‌کند، یکی از این رده‌های صفی که در کنار سایر ارکان پلیس در راستای تأمین نظم و امنیت فعالیت می‌کند کوپ‌ها هستند، کوپ‌ها به‌عنوان اجرایی‌ترین رده پلیس در کشور به‌صورت مستقیم با مردم در ارتباط بوده و حل و فصل مشکلات ناشی از بی‌نظمی، سرقت و ... در جامعه را به‌عهده دارد، در واقع می‌توان گفت کوپ‌ها نماد پلیس و حتی کشور بوده و هرگونه کوتاهی در انجام وظیفه تأثیر و بازخورد آن به کل پلیس و حتی کشور باز می‌گردد.

اهمیت این رده تأثیرگذار در فراجا تا جایی است که مقام معظم فرماندهی کل قوا در مقاطع زمانی مختلف در شرفیابی فرماندهان و مدیران ارشد فراجا ۱۰ فرمان را برای رسیدگی به کوپ و ایجاد تحول در کوپ‌ها صادر نمودند که برای نمونه به دو فرمان اخیر ایشان در این رابطه اشاره می‌شود (تاریخ ۱۴۰۰/۰۸/۰۹ «مسئله کلانتری‌ها مهم است، کلانتری‌ها هم‌چنان مشکل دارند، گزارش‌ها نشان می‌دهد که در کلانتری‌ها مشکل وجود دارد. این‌ها آن بدنه مماس با مردم هستند، یعنی ما در نیروهای مسلح هیچ نقطه‌ای نداریم که تماس آن با مردم به این اندازه باشد که نیروی انتظامی در کلانتری‌ها دارد؛ کلانتری‌ها را خیلی باید مورد توجه قرار داد و مشکلات آن را احصاء کرد؛ ببینید مشکلات کلانتری‌ها چیست که موجب این ناهنجاری‌ها می‌شود. یک مسئله کلانتری‌ها است». تاریخ ۱۴۰۰/۰۸/۰۹ «مسئله کمبود نیرو و این که در شهرها و شهرک‌ها برای شما پاسگاه و کلانتری نمی‌سازند یا گسترش خدمت

نمی‌دهند، این به نظر در ارتباط با دستگاه‌های مربوط به دولت باید حل کنید و می‌شود حل کرد... کمالین که در شهرک‌هایی که ساخته می‌شود و بنا شده خانه‌سازی کنند، باید فکر مسجد را نکنند، فکر کلانتری را هم نکنند، یعنی یک نیاز طبیعی است، البته دنبال‌گیری آن را خودتان باید بکنید که ان شاء... این کار انجام بگیرد) برهمین اساس تلاش‌های وافری از طریق مسئولین فراجا برای تحقق فرامین صادره انجام شده است لیکن به علت محدودیت منابع و نیروی انسانی تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی وجود دارد، با این حال کوپ‌ها به ناچار برای انجام مأموریت خود می‌بایست بر اساس توان و ظرفیت‌های موجود در راستای اجرای هرچه بهتر مأموریت گام بردارند و وظایف خود را اجرایی و عملیاتی کنند، کوپ‌ها انواع مختلفی دارند که بر اساس نوع کوپ، نیروی انسانی، تجهیزات و وسایل نقلیه به آن‌ها اختصاص داده می‌شود، یکی از مأموریت‌های کوپ مدیریت انتظامی گشت‌های انتظامی به‌منظور حضور فیزیکی مداوم در سطح حوزه استحفاظی برای پیش‌گیری از جرم بر اساس نیروی انسانی موجود و توان تحرک آن‌ها می‌باشد، که می‌بایست در محدوده جغرافیایی مشخصی از سطح حوزه استحفاظی فعالیت کنند که در واقع به آن بلوک می‌گویند، که معمولاً تقسیم‌بندی صورت گرفته برای بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ به‌صورت سلیقه‌ای انجام پذیرفته و قالب‌های تعریف‌شده در ستاد نیز نتوانسته است عوامل مؤثر در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی هر کوپ را مشخص کند تا بر اساس آن با تعریف بلوک مشخص بر اساس نوع کوپ پشتیبانی و هدایت ستادی به‌درستی انجام پذیرد، این موضوع برای اکثر استان‌های کشور صدق می‌کند و استان لرستان نیز از این قاعده مستثنی نیست، تعریف نکردن صحیح بلوک در حوزه جغرافیایی برای هر گشت انتظامی موجب شده است که در برخی از بلوک‌ها شاهد فراوانی جرم به جهت عدم تناسب گشت انتظامی با محیط جغرافیایی تحت پوشش باشیم، به‌طور نمونه در شهرستان خرم‌آباد با بررسی از سامانه‌های تخصصی پلیس پیش‌گیری (داشبورد فرماندهی) شاهد تراکم وقوع جرائم در برخی از نقاط هستیم که تحت عنوان نقاط جرم‌خیز و آلوده از آن‌ها یاد می‌شود، برای حل این مشکل با

اجرای طرح‌های مقطعی سعی در متعادل نمودن وضعیت ارتکاب جرم در نقاط مذکور شده لیکن بعد از گذشت مدت کوتاهی باز شاهد افزایش جرم در این مناطق می‌باشیم، بنابراین می‌توان گفت بلوک‌بندی مناسب و اصولی حوزه سرزمین جغرافیایی کوپ تأثیر به‌سزایی در اجرای صحیح مأموریت پیش‌گیری و مقابله با جرائم، تغییر تاکتیک انتظامی در راستای مأموریت، هدایت و کنترل واحدهای گشتی دارد و بدون تقسیم‌بندی درست منطقه تحت پوشش کوپ مشکلات زیادی از جمله هدر رفت توان و انرژی نیروهای گشت در اجرای مأموریت‌های مربوطه، متناسب نبودن توان نیروهای گشتی با سرزمین جغرافیایی تحت کنترل، ایجاد ابهام در نحوه پشتیبانی رده‌های ستادی در تأمین تجهیزات و نیروی انسانی کوپ و در نهایت اجرای نامطلوب مأموریت خواهد شد، فرمانده محترم کل انتظامی کشور در سومین همایش رؤسای پلیس پیش‌گیری استان‌های سراسر کشور در تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۰۱ به لزوم استفاده صحیح از امکانات و تجهیزات به‌خصوص هدفمند کردن گشت‌های انتظامی تأکید کردند، هم‌چنین بر اساس اعلام معاونت عملیات فراجا که متولی ابلاغ دستورالعمل و مشخص کردن چارچوب‌های خاص در حوزه‌های مختلف مأموریتی است، تاکنون هیچ‌گونه دستورالعمل و یا شیوه‌نامه‌ایی در رابطه با بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ صادر نشده است^۱، همین امر لزوم پرداختن به این موضوع را دوچندان می‌کند، براین اساس پژوهش حاضر به‌دنبال بررسی عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ در مجموعه فرماندهی انتظامی استان لرستان، با رویکرد اکتشافی است. و پرسش اصلی پژوهش حاضر آن است که عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ در مجموعه فرماندهی انتظامی استان لرستان، کدامند؟

مرور پیشینه‌های داخلی و خارجی

در بررسی انجام‌شده، پژوهش و مطالعه که عیناً با موضوع پژوهش مطابقت داشته باشد مشاهده نشد، ولی مرتبط با موضوع تعدادی پژوهش یافت شد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

رحیمی و کارگر (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر جرم در مکان‌های بی‌پناه شهری (مورد مطالعه: منطقه نوزده شهر تهران) بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند عامل دید که در اثر کمبود نور، مه‌گرفتگی و عوامل طبیعی به‌وجود می‌آید، به‌عنوان مهم‌ترین عامل در فضاهای بی‌پناه شهری به‌دست آمده است و به‌ترتیب مجاورت با عرصه‌های طبیعی مانند جنگل‌ها، باغات وسیع، و عرصه‌های رها شده طبیعی به‌عنوان کم‌ترین عامل در جرم در مناطق بی‌دفاع شهری به‌دست آمده است.

پایدار و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «شیوه‌های مؤثر پیش‌گیری وضعی از سرقت خودرو با رویکرد انتظامی» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند برنامه‌ریزی و طراحی‌هایی آموزشی- تربیتی خانواده‌ها توسط نهادهای متولی، طراحی‌های صحیح شهری و انسجام‌بخشی بیش‌تر به اقدامات کنترلی پلیس با تجهیز نیروی انسانی و امکانات مکفی برای پیش‌گیری از جرم از راه‌های ضروری در امر پیش‌گیری از جرم سرقت خودرو است و موجب منفعل‌سازی کانون‌های جرم‌خیز می‌شود.

عابدینی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی تجارب جهانی تأثیر فضاهای شهری بر کاهش وقوع جرم و احساس امنیت» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند با توجه به جدید بودن موضوع علاوه‌بر تعیین متغیرهای برنامه‌ریزی کاربری، شاخص‌های لازم جهت تأمین امنیت در فضاهای شهری استخراج شده است که عبارتند از اختلال کاربری، خوانایی فضا، دسترسی داشتن به امداد، نظارت طبیعی بر فضا، میزان آشنایی فضا و تأمین امنیت شبانه.

حجازی‌نیا و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «تبیین اثرات حاشیه‌نشینی در وقوع جرم در شهرها» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند بین مکان محل سکونت شهروندان نواحی پیرامونی شهر یاسوج و افزایش جرم در این سکونت‌گاه‌ها ارتباط معناداری وجود دارد و مهاجرت، فرهنگ فقر، زیرساخت‌های نامناسب شهری، اجتماعی در میزان جرائم شهری مؤثر هستند.

رجبی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر طراحی محیطی بر پیش‌گیری از سرقت خودرو در شهر» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند طراحی محیطی به‌عنوان یک راهبرد دارای تأثیرات مهمی بر کاهش فرصت، دشواری، افزایش زحمت، افزایش ریسک و خطر و در نتیجه پیش‌گیری از سرقت خودرو توسط سارقان می‌باشد.

جزینی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «تأثیر مدیریت پیش‌گیری انتظامی بر کاهش سرقت» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند مدیریت بر پیش‌گیری از جرم، بر فرآیند به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی توأم با برنامه‌ریزی، سازماندهی، هماهنگی، نظارت و کنترل و برنامه‌ریزی برای مهار بزه‌کاری قبل از وقوع جرم نقش دارد. هم‌چنین برنامه‌ریزی، هماهنگی، سازمان‌دهی، کنترل و نظارت پیش‌گیری انتظامی در کاهش سرقت تأثیر داشت.

جوادیان و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر موفقیت گشت انتظامی در پیش‌گیری از سرقت خودرو (مطالعه موردی: غرب تهران بزرگ)» براساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند آموزش علمی و اصولی نیروهای گشتی می‌تواند تأثیر به‌سزایی در پیش‌گیری از سرقت خودرو نماید. ویژگی‌های محیطی و آشنایی با منطقه مورد سرقت در پیش‌گیری از سرقت خودرو تأثیر زیادی دارد. امکانات خودرویی و تجهیزات مناسب واحدهای گشتی در پیش‌گیری از سرقت خودرو تأثیر دارد. افزایش اختیارات مأمورین گشت انتظامی در محدوده قوانین و مقررات و وجود رویه قواره‌مند و استاندارد

در هنگام گشت‌زنی نیز تا حدود زیادی در پیش‌گیری از سرقت خودرو تأثیر دارد.

اسکات^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «پیش‌گیری از جرائم مرتبط با خودرو» بر اساس یافته‌های پژوهش بیان داشتند راه‌کارهایی نظیر استفاده از گشت‌های موتوری و دوچرخه، بهبود روشنایی معابر و کوچه‌ها، محدود کردن طرح‌های عابر پیاده با استفاده از موانع و الزامی کردن صاحبان پارکینگ‌های عمومی در استفاده از قبض‌ها و دوربین‌های مداربسته در پیش‌گیری از سرقت خودرو و وسایل درون خودرو را تأثیرگذار دانسته‌اند.

اتنسمن^۲ (۲۰۰۹) در مطالعات خود در کشور آمریکا نشان داد که جدا از سایر متغیرها، کاربری خاص زمین، اختلاف در میزان جرائم فردی و مقدار خشونت را پیش‌بینی می‌کند. برخی کاربری‌های غیر مسکونی با میزان بالای جرم و برخی دیگر با میزان کم‌تری از جرم در ارتباط هستند.

جیوردانو (۲۰۰۸) در پژوهشی نشان داد که شبکه‌های خیابانی محله‌ها عامل بسیار مهمی در شکل دادن به الگوهای جرم هستند. نتیجه این پژوهش نیز بر این اشاره دارد که به‌راستی نتیجه شبکه خیابان و کاربری زمین، هر دو در مسائل مربوط به جرائم محله مشارکت دارند.

چو^۳ (۲۰۰۸) در بررسی ۵۰ استان آمریکا به‌همراه بخش کلمبیا در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۴، دریافت میان نابرابری درآمدی و سرقت از اماکن رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. سانچز در مطالعه درباره عوامل اقتصادی وقوع جرم در کلمبیا به این نتیجه رسید که نابرابری‌های اقتصادی همواره به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل اقتصادی، در وقوع جرائم به‌ویژه جرائم علیه اموال نقش دارد (سانچز، ۲۰۰۲: ۵۲).

با بررسی‌های انجام‌شده در پژوهش‌های پیشین، هیچ‌گونه پژوهشی در خصوص بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ انجام نپذیرفته است و پژوهش‌های

1- Scott
2- Ottensmann
3- Choe

صورت گرفته بیش‌تر به موضوعات مختلفی از جمله تأثیر فضا، مکان‌های بی‌دفاع، حاشیه‌نشینی در وقوع جرائم و طراحی محیطی و پیش‌گیری وضعی در کاهش وقوع و هم‌چنین عوامل مؤثر بر موفقیت گشت‌های انتظامی پرداخته شده است بر این اساس پژوهش حاضر اکتشافی است و جنبه نوآوری آن تعیین معیار مشخص برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ می‌باشد لیکن از پژوهش‌های پیشین برای غنای بیش‌تر ادبیات پژوهش استفاده شد.

ادبیات نظری

کوپ: کوپ علامت اختصاری کلانتری و پاسگاه است «کلانتری‌ها و پاسگاه‌ها در فراجا عبارت‌اند از؛ واحدهایی که آخرین رده اجرایی بوده، در منطقه مدیریت پایه قرار گرفته و ارتباط آن‌ها با مأموران اجرایی عملیات است. کلانتری‌ها و پاسگاه‌های انتظامی در واقع مهم‌ترین و برجسته‌ترین واحد سازمانی فراجا هستند که وظایف اصلی انتظامی توسط آن‌ها انجام می‌شود و به‌طور کلی عملکرد و نتایج کار در نیروی انتظامی از طریق آن‌ها خلاصه می‌شود» (عبدی و جزینی، ۱۳۸۰: ۷۵-۷۳).

برای شناخت بهتر این دو واژه را مستقلاً در دو عنوان مجزا تبیین کنیم؛

کلانتری: در لغت آمده است کلانتری شعبه‌ای از شعب شهربانی (فراجا) است در نقاط مختلف شهر که مأمور ایجاد و حفظ نظم در حوزه و محله خود می‌باشد (لغت‌نامه دهخدا برخط) یا اداره ای است تابع سازمان نیروی انتظامی که حفظ نظم و قانون در بخشی از شهر را برعهده دارد (فرهنگ معین برخط). در ایران کلانتر واسطه بین حکومت و شهروندان بوده است. از وظایف مهم او، گردآوری و سهمیه‌بندی مالیات به کمک ریش سفیدان اصناف و محلات بوده که باعث نظم در تقسیم کارهای اجتماعی شهر می‌شده است. اداره امور شهر و حتی حومه آن نیز برعهده کلانتر بوده و در طول تاریخ کلانتران شهرها به‌ویژه اصفهان پیوسته از بین خاندان‌های معروف و سرشناس محلی انتخاب و اغلب مقامی موروثی بوده و از پدر به پسر به ارث می‌رسیده. در شهر اصفهان مقام کلانتری یک مقام مهم حکومتی بوده و محتسب نیز با او همکاری داشته است

از جمله وظایف دیوانی کلانتر جلوگیری از جبر و تعدی به ضعفا و رسیدگی به اختلافات رعایا بوده است با روی کار آمدن سلسله پهلوی و توسعه شدید دیوان‌سالاری، مقام کلانتری از بین رفت و تنها نامی از آن برجای مانده بود که به کلانتری‌های شهر معروف شد. بعد از انقلاب اسلامی این عنوان به نام اداره انتظامات شهری تبدیل شد و اکنون مجدداً به کلانتری تغییر نام یافته است (شفقی، ۱۳۸۱: ۳۲۲-۳۲۱).

بدین ترتیب «کلانتری‌ها یگان‌های انتظامی درون شهری‌اند که وظیفه تأمین نظم و امنیت، آسایش عمومی و فردی و جلوگیری از وقوع جرائم در چارچوب شرح وظایف در حوزه استحفاظی را برعهده دارند» (گل‌محمدی خامنه، ۱۳۸۴: ۱).

بنابراین به واحد انتظامی کلانتری گویند که برابر شرح وظایف مشخص در حوزه استحفاظی مشخص در سطح شهرها برای تأمین نظم و امنیت عمومی انجام وظیفه می‌کند و کارکنان آن ضابطین عام دادگستری هستند.

پاسگاه: پاسگاه به‌معنای محل پاس و جای نگهبانی و محل استقرار نیروهای انتظامی است. با توجه به این‌که پاسگاه از همان شرح وظایف کلانتری در محدوده روستایی برخوردار است می‌توان آن را چنین تعریف کرد واحد انتظامی است که برابر شرح وظایف مشخص در حوزه استحفاظی مشخص در سطح خارج از شهرها برای تأمین نظم و امنیت عمومی انجام وظیفه می‌کند و کارکنان آن ضابطین عام دادگستری هستند.

جغرافیا: مشاهده و تبیین پدیده‌ها و تفاوت‌های طبیعی و فرهنگی است که در سطح زمین به‌چشم می‌خورد، سطح زمین یعنی آن‌چه چشم‌انداز ما را به‌وجود می‌آورد، به عبارت دیگر آن‌چه را که ما می‌توانیم با چشم مشاهده کنیم اعم از این‌که ساخته طبیعت یا پرداخته انسان باشد (فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی، ۱۳۷۲: ۳۲).

جرم: هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد.^۱

جغرافیای جرم: بیان گر یک مکان با میزان بالای جرم نسبت به مکان های دیگر است که در یک دوره زمانی مشخص صورت می پذیرد.^۲

نظم و انتظام: واژه ای عربی است که به معنای جمع کردن اجزاء مختلف بر یک شیوه و یک سلک و مرتب کردن آنها است، به عبارت دیگر قرار دادن هر جزء در یک جایگاه خاص و یک مبنای ویژه را می توان نظم نامید. در معنای انتظامی گفته شده است که انتظام از واژه نظم گرفته می شود نیز به معنای فعل چیدن و قراردادن اجزاء در یک سلک خاص است (کلهر، ۱۳۸۵: ۳۶).

امور انتظامی اموری است که برابر قانون به نیروی انتظامی (فراجا) محول شده تا ضمن مدیریت بر آنها، مانع هرگونه بی نظمی در جامعه و اختلال در امنیت انتظامی جامعه شده و با برخورد مؤثر با عوامل و حرکتهایی که محل امنیت داخلی کشور هستند امنیت انتظامی را برقرار کنند. مدیریت انتظامی تعریفی خارج از حوزه مدیریت ندارد، ولی موضوع هدف گذاری، آن را از سایر تعاریف متمایز می کند. بنابراین با این ویژگی مدیریت انتظامی را می توان این گونه بیان کرد: مدیریت انتظامی علم و هنر بکارگیری کلیه امکانات مادی و معنوی پلیس به منظور برنامه ریزی، سازمان دهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل، برای دستیابی به هدف سازمانی برقراری و حفظ نظم، امنیت و آرامش در جامعه است (مصطفی نژاد، ۱۳۸۹، ۳۰).

گشت انتظامی: واحدی از رده های پلیس پیش گیری انتظامی هر استان است که مجهز به تجهیزات لازم بوده و به صورت خودرویی و موتوری یا پیاده، ضمن داشتن برنامه ریزی زمانی و مکانی معین، محدوده استحفاظی مشخصی را با رفت و آمد خود زیر نظر داشته و با مشاهده و نظارت مستقیم خود زمینه

۱- شیوه نامه اجرایی بهره برداری از دست افزار هوشمند (هوشمندسازی گشت ها) پلیس پیش گیری فراجا به شماره اتوماسیون

۱۸۴۶۱/۰۰۱۱/۴۵/۰۰۱۱/۱۸/۱۴۰۰ تاریخ

۲- شیوه نامه اجرایی بهره برداری از دست افزار هوشمند (هوشمندسازی گشت ها) پلیس پیش گیری فراجا به شماره اتوماسیون

۱۸۴۶۱/۰۰۱۱/۴۵/۰۰۱۱/۱۸/۱۴۰۰ تاریخ

برقراری نظم، تأمین امنیت و جلوگیری از وقوع جرم را فراهم می‌کند (منظور از گشت‌های انتظامی: گشت یگان امداد، گشت کوپ‌ها و یگان فوریتی پلیسی ۱۱۰ است).^۱

پیش‌گیری از وقوع جرم: به معنی «پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم و اقدام برای از بین بردن یا کاهش آن» است.^۲

پیش‌گیری انتظامی از جرم: عبارت است از: «تدابیر و اقدامات پیش‌گیرانه پلیس و سایر دستگاه‌های که به حکم قانون در این زمینه موظف هستند با هدف حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر در برابر خطر وقوع جرم، افزایش آگاهی‌های عمومی و ارائه خدمات مشاوره‌ای پیش‌گیرانه، نظارت و مراقبت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا و افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم» (وروایی، ۱۳۹۲: ۸۱).

در واقع می‌توان گفت پیش‌گیری انتظامی نوع خاصی از پیش‌گیری نیست و ناظر بر کلیه اقدامات پلیس در راستای پیش‌گیری از بزه‌کاری اعم از اقدام در راستای پیش‌گیری کیفری و یا پیش‌گیری غیر کیفری است (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸).

اولین گام‌هایی که در حوزه پیش‌گیری از جرم مطرح شد معطوف به پیش‌گیری انتظامی بود. مثلاً چگونه می‌شود با اعزام گشت با کارهای انتظامی از وقوع جرم جلوگیری کرد (امین‌صارمی، ۱۳۹۳: ۱۷۳).

هرچند در سال‌های اخیر موارد دیگری از پیش‌گیری اجتماعی نیز مطرح شد و ذهن بسیاری از جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان را به خود معطوف کرد، اما نمی‌توان از نظر دور داشت که بحث پیش‌گیری انتظامی در مورد جرائم مهمی چون قاچاق هم‌چنان مورد توجه بودن و یکی از انواع پیش‌گیری‌های مطرح در حوزه سیاست جنایی محسوب می‌شود (فرخی و دیباجی‌شیشوان، ۱۳۹۵: ۲۵).

۱- شیوه‌نامه اجرایی بهره‌برداری از دست‌افزار هوشمند (هوشمندسازی گشت‌ها) پلیس پیش‌گیری فراجا به شماره اتوماسیون ۴۵/۰۰۱۱۰۱۸۴۶۱ تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۸

۲- شیوه‌نامه اجرایی بهره‌برداری از دست‌افزار هوشمند (هوشمندسازی گشت‌ها) پلیس پیش‌گیری فراجا به شماره اتوماسیون ۴۵/۰۰۱۱۰۱۸۴۶۱ تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۸

پیش‌گیری وضعی: مجموعه تدابیر و اقدام‌هایی که با برهم زدن موقعیت جرم و یا مداخله در فرآیندهای پیش‌جنایی می‌کوشد از طریق محافظت از آماج، تقویت نظارت، بهبود محیط فیزیکی و به‌کارگیری روش‌هایی چون افزایش زحمت، افزایش خطر، کاهش منافع، کاهش تحریک و حذف بهانه‌ها مجرمان را از ارتکاب جرم منصرف و امکان وقوع جرم را کاهش دهد.

امنیت: در لغت به معنی در امان بودن، ایمن شدن، بی‌بیمی، آرامش و آسودگی است و به‌طور کلی می‌توان امنیت را شرایط و فضایی دانست که یک ملت طی آن قادر است هدف‌ها و ارزش‌های حیاتی را در برابر تهدیدهای داخلی و خارجی حفظ کند.

احساس امنیت: نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرمش‌بخش) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری ظهور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی (تهدیدها) در شرایط فعلی و آتی است^۱.

چارچوب نظری

نظریه کنترل اجتماعی: تراورس هیرشی مهم‌ترین صاحب‌نظر در رویکرد کنترل اجتماعی است او علت هم‌نوایی افراد با هنجارهای اجتماعی را پیوند اجتماعی آن‌ها دانسته و مدعی است پیوند میان فرد و جامعه مهم‌ترین علت هم‌نوایی و عامل کنترل رفتارهای فرد است و ضعف این پیوندها یا نبود آن موجب اصلی کج‌رفتاری است (هیرشی، ۱۹۶۹: ۲۶).

نظریه امیل دورکهایم^۲: دورکهایم ریشه‌های ناامنی در جامعه کنونی را، رشد و ورود جوامع به دنیای صنعتی در قرن بیستم و آزاد شدن روابط انسان‌ها از نظارت نظم اخلاقی جامعه سنتی معرفی کرده و بیان می‌کند که آسیب‌های اجتماعی ناشی از این فقدان چنین نظارتی در جامعه می‌تواند به گسترش ناامنی در حوزه فردی و اجتماعی بیانجامد (سخاوت، ۱۳۷۷: ۱۵).

۱- شیوه‌نامه اجرایی بهره‌برداری از دست‌افزار هوشمند (هوشمندسازی گشت‌ها) پلیس پیشگیری فراجا به شماره اتوماسیون

۱۴۰۰/۱۱/۱۸ تاریخ ۴۵/۰۰۱۱۰۱۸۴۶۱

نظریه مرتون^۱: مرتون نیز با هدف پژوهش در مورد این‌که چگونه برخی ساختارهای اجتماعی، فشار معینی را بر بعضی از افراد جامعه وارد می‌کنند و این افراد بجای هم‌نوایی، ناهم‌نوا می‌شوند، بیان می‌کند که جامعه وقتی دچار هرج‌ومرج می‌شود که تعادل میان اهداف و ارزش‌های فرهنگی با راه‌ها و امکانات اجتماعی به‌هم بریزد، به‌طوری‌که افراد جامعه قادر نباشند از طریق هنجارهای مورد پذیرش جامعه و امکانات و وسایل مجاز به اهداف و مطلوب‌های فرهنگی جامعه دست یابند. در نتیجه این عدم تعادل ساختاری، زمینه اجتماعی برای بروز رفتارهای ناهنجار و انحرافات اجتماعی فراهم می‌شود و در صورت عدم اصلاح ساختاری در پر کردن شکاف میان اهداف و راه‌های مجاز فرهنگی اجتماعی، ناهم‌نوایی و رفتار کج‌روانه در جامعه گسترش یافته و امنیت اخلاقی و اجتماعی جامعه سلب خواهد شد (کوزر و روزنبرگ، ۱۳۷۸: ۵۶).

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، کیفی و از نوع اکتشافی است. قلمرو مکانی پژوهش فرماندهی انتظامی استان لرستان و قلمرو زمانی مربوط به پاییز و زمستان ۱۴۰۲ است، داده‌های پژوهش با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد، روش پژوهش، تحلیل مضمون و جامعه آماری پژوهش، مدیران و کارکنان پلیس پیش‌گیری فرماندهی انتظامی استان لرستان و پلیس پیش‌گیری فراجا است، به‌منظور اعتبارسنجی پژوهش‌های کیفی، پژوهش‌گران باید حداقل از دو راهبرد استفاده کنند (کرسول^۲، ۲۰۰۷). بنابراین پژوهش‌گران در این پژوهش از دو راهبرد بازبینی خارجی (انجام مصاحبه با افرادی به‌جز افراد تعیین‌شده برای مصاحبه به‌منظور تحلیل و بررسی فرایند پژوهش، خروجی پژوهش و میزان دقت آن) و تکثرگرایی (مصاحبه با افرادی که در سطوح مختلف دارای مسئولیت‌های متفاوت هستند) استفاده کردند. در ضمن مشارکت‌کنندگان به‌صورت هدفمند

انتخاب شدند، در این پژوهش بعد از انجام ۲۴ مصاحبه پژوهش‌گر به اشباع رسید، همان‌طور که اشاره شد مصاحبه‌شوندگان با مراجعه به خبرگان و به‌صورت هدف‌مند و بر اساس توصیه متخصصان این حوزه انتخاب و پس از هر مصاحبه با در نظر گرفتن تحلیل مصاحبه قبلی انتخاب شدند. در نهایت داده‌های کیفی مورد نیاز جمع‌آوری و با استفاده از روش تحلیل مضمون «این روش همانند جعبه‌ابزار توسعه‌یافته‌ای است که دربرگیرنده شکل‌های مختلفی از کمی‌سازی، جست‌وجوی کلمات، تحلیل‌های موردی ناهمگون و دیگر ابزارهای تحلیلی است (گست^۱ و همکاران، ۲۰۱۲: ۹)»، مفاهیم، مقوله‌ها و عوامل اصلی و فرعی شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفت. هم‌چنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد.

به این‌صورت پس از انجام مصاحبه، محتوای آن‌ها به‌صورت مکتوب مورد تحلیل قرار گرفت. بر این اساس، دست‌یابی به فهم مصاحبه‌شوندگان از عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ، از رویکرد استقرایی (جزء به کل) استفاده شد. بدین ترتیب هر مصاحبه به‌صورت کامل مورد بررسی قرار گرفت. و با خواندن و غوطه‌ور شدن در داده‌ها و مطالعه چندباره متن مصاحبه، کلیه واحدهای معنادار استخراج شد و به‌صورت مجزا برای هر مشارکت‌کننده، مضامین پایه استخراج شد. سپس مضامینی که معرف بخش‌های گوناگون از متن باشد، ثبت و عمل خوشه‌بندی مقوله‌ها که همان تم‌های سازمان‌دهنده و فراگیر بود، انجام شد که شامل بازخوانی دقیق مصاحبه‌ها و برداشت مشترک از متن مصاحبه‌ها که دربرگیرنده تداعی‌ها و مفاهیم بود، انجام شد. در نهایت، با غوطه‌وری در داده‌ها و کنار هم قرار دادن جداول، مقایسه مداوم و شناسایی مشابهت‌ها، تم‌های سازمان‌دهنده و فراگیر به‌همراه کدهای استخراج‌شده در یک جدول قرار گرفت. در این مرحله، با تجمیع مفاهیم مشترک با استفاده از مطالبی که مصاحبه‌شوندگان عنوان کرده‌اند، چارچوبی جامع به‌دست آمد که نشان‌دهنده عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ است.

یافته‌های توصیفی: برای جمع‌آوری داده‌ها با ۲۴ نفر از خبرگان، مدیران و کارشناسان پلیس در حوزه پلیس پیش‌گیری فرماندهی انتظامی استان لرستان و پلیس پیش‌گیری فراجا که در زمینه موضوع پژوهش دارای تجربه و سابقه مدیریتی ارزنده‌ای بودند مصاحبه شد، ۷ نفر دارای مدرک دکترا یا دانشجوی دکترا و ۹ نفر کارشناس ارشد و ۸ نفر کارشناس بودند، تمام مصاحبه‌شوندگان دارای سابقه فرماندهی و مدیریت بالای ۱۰ سال و سن همه آن‌ها بالای ۳۷ سال بود.

یافته‌های تحلیلی: تمامی مصاحبه‌های صورت‌گرفته ابتدا توسط پژوهش‌گر پیاده‌سازی و در نرم‌افزار مکس کیودا ویرایش و کدگذاری شد که در نتیجه آن به ۴۰ مضمون پایه، ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۵ مضمون فراگیر دست یافت، در ادامه نمونه حاصل از مصاحبه‌ها و کدگذاری انجام شده، تشریح می‌شود.

عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ (فرماندهی انتظامی استان لرستان) مصاحبه‌شوندگان پژوهش در پاسخ به این پرسش که «عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ در ف.ا.استان لرستان کدام‌اند؟» موارد مختلفی را مطرح کردند که در جدول شماره یک به آن‌ها اشاره شده است.

جدول شماره ۱: مضامین عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	شاخص ارزیابی برای هر بلوک (امتیاز)
نوع اماکن	اماکن دارای طبقه بندی	اماکن حیاتی	۴
		اماکن حساس	۳
		اماکن مهم	۲
		قابل حفاظت	۱
	نوع فعالیت اماکن	اماکن سیاسی (اماکن دیپلماتیک، سفارتخانه و..)	۴
		اماکن تجاری - اقتصادی (شهرک های صنعتی، بازارها)	۳
		پارک ها و اماکن تفریحی	۱

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	شاخص ارزیابی برای هر بلوک (امتیاز)
		اماکن دولتی (اداری، بیمارستان ها، مدارس و...)	۱
		اماکن فرهنگی و تاریخی (مکان های مذهبی، موزه ها، سینماها)	۱
		بافت های فرسوده و سنتی (منطقه)	۳
	بافت مسکونی	حاشیه نشینی (منطقه)	۲
		تراکم ساختمان های مسکونی (پنج طبقه به بالا هر منطقه)	۱
		نوع مصالح به کار رفته در ساخت و ساز (رعایت الزامات امنیتی)	-
معابر و محورهای مواصلاتی	مسیرهای تردد	کوچه ها و خیابان های باریک و قدیمی (منطقه)	۲
		اتوبان و محورهای اصلی	۲
		معابر فرعی (منطقه)	۱
	نوع و جنس معابر	مسیرهای ورودی و خروجی	۱
		شکل خیابان بندی	-
		خیابان آسفالت	۱
توپوگرافی حوزه استحفاظی	وضعیت حوزه استحفاظی	خیابان خاکی و شسته	۲
		عوارض طبیعی (رودخانه، تپه)	۲
		عوارض مصنوعی (پل، کانال، تونل)	۱
		وسعت حوزه و سرزمین جغرافیایی (کیلومتر مربع) «برای ف.ا. بخش و پاسگاه ثابت ۱۰ امتیاز»	۱
		مهندسی شهرسازی	-
		تعداد روستاها (هر ده روستا)	۱
موضوعات امنیتی - انتظامی	وضعیت جرائم	میزان جرائم (به ازاء هر صد وقوع در ماه)	۵
		شدت و چگونگی وقوع (فراوانی جرائم خشن هر ۲۰ فقره در ماه)	۵
		مناطق آلوده و جرم خیز	۲
	تهدیدات حوزه	میزان مقاومت در مقابل مأمورین (درگیری با مأمورین)	۲

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	شاخص ارزیابی برای هر بلوک (امتیاز)
جمعیت ساکن		فعالیت گروهک‌های معاند در سطح حوزه	۵
		درگیری مسلحانه با مأمورین (هر مورد)	۴
	ویژگی جمعیتی	جمعیت شناور (هر ۱۰۰۰ نفر)	۲
		جمعیت ثابت (هر ۱۰۰۰۰ نفر)	۲
		جمعیت مهاجر «اتباع خارجی» (هر ۱۰۰۰ نفر)	۳
	وضعیت ساکنین	وضعیت اقتصادی (رتبه اقتصادی استان)	ملاک امتیاز
		وضعیت فرهنگی (ضعف در تمکین به قانون)	۳
		وضعیت اجتماعی (وجود شخصیت و مقامات کشوری)	۳
		وضعیت سیاسی (وجود احزاب، گروه‌های سیاسی و اقوام خاص و یحران‌زا)	۳
	تراکم و میزان تردد	تراکم جمعیت (هر ۱۰۰ نفر در کیلومتر مربع)	۲
		تراکم تردد وسایل نقلیه (وجود بار ترافیکی)	۲

امتیاز لازم برای تعریف بلوک در سطح حوزه استحفاظی کوپ بر اساس شاخص‌های فوق و مصاحبه‌های انجام‌شده:

- ۱- تا ۸۰ امتیاز یک بلوک؛
 - ۲- از ۸۱ امتیاز تا ۱۶۰ امتیاز دو بلوک؛
 - ۳- از ۱۶۱ امتیاز تا ۲۴۰ امتیاز سه بلوک؛
 - ۴- از ۲۴۱ امتیاز تا ۳۲۰ امتیاز چهار بلوک؛
 - ۵- از ۳۲۰ امتیاز به بالا پنج بلوک.
- تحلیل مضامین استخراجی بر اساس مضمون‌های پایه به شرح زیر است.

نوع اماکن: مصاحبه‌شوندگان بر این باورند که تعداد اماکن دارای طبقه‌بندی (حیاتی، حساس، مهم و قابل حفاظت) بر بلوک‌بندی حوزه استحفاظی مؤثر است از آن‌جا که معمولاً تهدیدات معاندین این اماکن را برای انجام فعالیت‌های خراب‌کارانه مورد هدف قرار می‌دهند، هرچه تعداد این اماکن در سطح حوزه استحفاظی بیش‌تر باشد به همان میزان بر تقسیم‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ در جهت پوشش انتظامی توسط گشت‌های پلیسی مؤثر است. البته باید گفت نوع فعالیت اماکن را نیز بایستی در نظر گرفت قطعاً وجود اماکن دولتی، مراکز تجاری، بازار و مراکز خرید و... خود نیازمند نظارت بیش‌تر پلیس برای پیش‌گیری از جرم در طول شبانه‌روز می‌باشد و از طرفی بافت مسکونی سطح حوزه استحفاظی از نظر تراکم آپارتمان‌ها، استحکام مصالح ساختمانی و راه‌های نفوذ به این اماکن، وجود بافت‌های فرسوده و سنتی و میزان حاشیه‌نشینی همه این عوامل به‌گونه‌ای تصمیم‌گیری پلیس را در جهت چگونگی برنامه‌ریزی برای حضور فیزیکی گشت‌های انتظامی تحت تأثیر قرار می‌دهند. امتیاز در نظر گرفته‌شده برای این مضمون بر اساس نظر خبرگان و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت گشت‌های انتظامی برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ به‌ترتیب اماکن دارای طبقه‌بندی و نوع فعالیت اماکن هر کدام ۱۰ امتیاز و بافت مسکونی حوزه استحفاظی ۶ امتیاز می‌باشد.

معابر و محورهای مواصلاتی: مصاحبه‌شوندگان علاوه بر نوع اماکن اعلام داشتند که در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ می‌بایست مسیرهای تردد افراد و وسایل نقلیه لحاظ شود زیرا مناطقی که دارای کوچه‌ها و خیابان‌های باریک و قدیمی هستند خود مستعد ایجاد فرصت برای مجرمین بوده و هر اندازه تعداد معابر فرعی و مسیرهای ورودی و خروجی به سطح حوزه استحفاظی افزایش یابد به جهت عدم امکان کنترل همه این مسیرها توسط پلیس با استفاده از گشت‌های انتظامی بر میزان وقوع جرائم به‌ویژه سرقت تأثیرگذار خواهد بود، همان‌طور که وجود خیابان‌های اصلی و اتوبان‌ها به جهت افزایش حجم تردد بر وقوع جرائم مؤثر هستند البته به نوع، جنس و مهندسی معابر نیز اشاره کردند و بیان داشتند حضور پلیس در معابر خاکی و شوسه

کم‌تر از معابر آسفالته است و اگر مهندسی خیابان‌ها به‌صورت اصولی انجام نشده باشد میزان اشراق گشت‌های انتظامی را برای کنترل ترددها پایین آورده که همین امر بر افزایش جرائم و بالا رفتن حجم فعالیت گشت مؤثر بوده که می‌بایست در بلوک‌بندی کوپ لحاظ شود. امتیاز در نظر گرفته شده برای این مضمون بر اساس نظر خبرگان و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت گشت‌های انتظامی برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ به‌ترتیب مسیرهای تردد ۶ و نوع و جنس معابر ۳ امتیاز است.

توپوگرافی حوزه استحفاظی: مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند که شکل سطح زمین و ویژگی‌های حوزه استحفاظی کوپ باید مکان‌نگاری شود و وضعیت آن از نظر عوارض طبیعی مانند رودخانه، تپه و... و عوارض مصنوعی پل‌ها، کانال‌ها، تونل‌ها و... مورد بررسی قرارگیرد بی شک وجود این‌گونه موارد موجب محدودیت در نظارت گشت‌های انتظامی شده و همین محدودیت خود زمینه‌ساز ایجاد فرصت برای مجرمین می‌باشد، از طرفی وسعت حوزه استحفاظی، مهندسی شهرسازی و وجود روستاهای پراکنده در سطح حوزه استحفاظی همه این‌گونه موارد مأموریت گشت‌های انتظامی را که پیش‌گیری از جرائم به‌ویژه سرقت می‌باشد تحت‌الشعاع قرار می‌دهد هر چقدر حوزه استحفاظی گسترده و پراکندگی جمعیت در سطح حوزه بیشتر باشد به همان میزان ایجاد فرصت مناسب برای ارتکاب جرم افزایش می‌یابد. اگر الگوهای مهندسی شهرسازی بر اساس موضوعات امنیتی انتظامی و ادغام نگرانی‌های مختلف برنامه‌ریزی و طراحی شده باشد بر افزایش توان گشت‌های انتظامی برای پیش‌گیری و مقابله با جرائم مؤثر خواهد بود. بر همین اساس امتیاز در نظر گرفته شده برای این مضمون بر اساس نظر خبرگان و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت گشت‌های انتظامی برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ ۵ امتیاز می‌باشد.

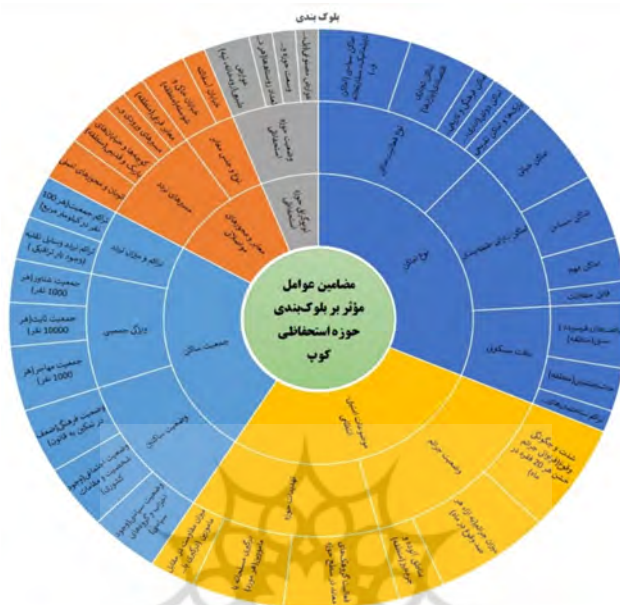
موضوعات امنیتی - انتظامی: مصاحبه‌شوندگان علاوه بر موارد فوق به دو مؤلفه مهم دیگر در جهت بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ اشاره کردند. ابتدا وضعیت جرائم را مطرح کردند و اعلام داشتند میزان وقوع جرائم نشان‌دهنده وجود مناطق آلوده و جرم‌خیز، فراوانی فرصت‌های وقوع جرم و تعداد مجرمین

فعال در هر حوزه استحفاظی است پس تعداد جرائم به‌خصوص زمانی که وقوع این جرائم با استفاده از سلاح و ابزار کشنده باشد و در اصطلاح به جرائم خشن معروف هستند در تقسیم‌بندی حوزه کوپ و تعداد بلوک آن مؤثر است. البته نباید از نوع تهدیدات امنیتی حوزه استحفاظی که جان مأمورین را با مخاطره مواجه می‌کند غافل شد، گاهی میانگین مقاومت مردم محلی در برابر اجرای قانون و مأمورین انتظامی نسبت به سایر مناطق کشور بیش‌تر بوده یا در حوزه استحفاظی گروهک‌های معاند و ضد انقلاب به‌صورت آشکار و پنهان فعالیت دارند و در برخی موارد با مأمورین به‌صورت مسلحانه درگیر و در پی آن شهادت کارکنان انتظامی را به‌دنبال داشته باید این موضوع در نحوه بلوک‌بندی حوزه کوپ لحاظ شود تا توان کارکنان گشت انتظامی متناسب با آن در نظر گرفته شود. امتیاز در نظر گرفته‌شده برای این مضمون بر اساس نظر خبرگان و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت گشت‌های انتظامی برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ به‌ترتیب وضعیت جرائم ۱۲ و تهدیدات حوزه ۱۱ امتیاز است.

جمعیت ساکن: یکی دیگر از مواردی که مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره داشتند موضوع جمعیت ساکن است، ویژگی‌های جمعیت ساکن مانند جمعیت ثابت، شناور و مهاجر بر وقوع جرائم بی‌تأثیر نمی‌باشد به هر اندازه این مؤلفه‌ها افزایش یابد امکان افزایش وقوع جرم متصور است، بنابراین به‌نظر می‌رسد با توجه به میزان تراکم جمعیت و در نتیجه تراکم تردد وسایل نقلیه یکی از مهم‌ترین مضامین استخراجی مؤثر بر بلوک‌بندی به‌شمار آید، از طرفی وضعیت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی حاکم بر حوزه استحفاظی با در نظر گرفتن رتبه اقتصادی استان در بین استان‌های کشور در جهت بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ بایستی مد نظر قرار گیرد، زیرا وقوع جرائم در مناطق جمعیتی اجتناب‌ناپذیر بوده و هر کجا جمعیتی وجود داشته باشد به‌ناچار شاهد وقوع جرائم خواهیم بود. امتیاز در نظر گرفته‌شده برای این مضمون بر اساس نظر خبرگان و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر فعالیت گشت‌های انتظامی برای بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ به‌ترتیب وضعیت جمعیتی ۷، وضعیت ساکنین ۲۶ و تراکم و میزان تردد ۴ امتیاز می‌باشد.

در شکل شماره یک، شبکه مضامین عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ (فرماندهی انتظامی استان لرستان) ارائه می‌شود:

شکل شماره ۱: شبکه مضامین عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه جغرافیایی کوپ (فرماندهی انتظامی استان لرستان)

بحث و نتیجه‌گیری

سازمان پلیس یکی از سازمان‌های مهم و بی‌شک مهم‌ترین سازمان بخش عمومی است که امنیت عمومی را برقرار می‌کند، و بنابه رسالت و مأموریت‌های خود از پیش‌قراولان تأمین‌کننده نظم در جامعه است، فراجا در سال‌های اخیر با تغییر در رویکردهای سنتی و تأکید صرف بر مقابله با جرائم، پیش‌تاز عملیاتی کردن راه‌کارهای مبتنی بر پیش‌گیری از جرم و تمرکز کردن بر اقدامات پیش‌گیرانه و مؤثر در جلوگیری و کاهش جرم با ایجاد تغییر در روش‌های اجرایی است، و می‌توان گفت پیش‌گیری از جرم این امکان را برای پلیس فراهم می‌کند که به جای تمسک به چهره خشن، استفاده از زور و اقدامات شدید و آشکار برای مقابله با افراد خاطی اقدامات خود را از حوزه

برخورد در جهت برقراری و تأمین نظم و امنیت که به نوعی کراهت نسبت به گشت‌های انتظامی کوپ در اذهان مردم ایجاد می‌کرد به حوزه پیش‌گیری که عام‌پسند و موجب رضایت عمومی است انتقال دهد، نگرش پیش‌گیرانه و تعمیق آن، در کوپ و نوع فعالیت گشت‌های انتظامی تبلور پیدا می‌کند، عزم پلیس بر به‌کارگیری صحیح منابع و امکانات با تمرکز کردن بر هدفمند کردن گشت‌های انتظامی در راستای اقدامات پیش‌گیرانه است.

در کنار این موضوع برنامه‌ریزی در انجام این مأموریت با تعمیق دانش و مهارت‌های تخصصی در کارکنان گشت باید به گونه‌ای باشد که با افزایش توان و آمادگی عملیاتی در واحدهای گشت انتظامی پیش‌گیری از وقوع جرائم به حداقل ممکن برسد. یکی از مهم‌ترین موضوعات در حوزه برنامه‌ریزی برای گشت‌های انتظامی تعیین تعداد بلوک مشخص برای هر یک از انواع کوپ است تا بر اساس آن بتوان استفاده از تجهیزات و نفرات بر اساس ظرفیت‌های موجود به‌نحو مطلوب انجام پذیرد، بر همین اساس پس از احصاء عوامل مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه استحقاقی کوپ استان لرستان مراتب طی مکاتبه‌ای با تعیین شاخص‌های ارزیابی با معیار مشخص از کارشناسان استان مربوطه خواسته شد که با در نظر گرفتن آمار واقعی کوپ تابعه نسبت به بلوک‌بندی حوزه استحقاقی کوپ تابعه بر اساس نوع آن‌ها اقدام کنند و هم‌زمان مراتب به پلیس پیش‌گیری تعداد ده استان دیگر نیز ارسال تا از این طریق میزان پایایی نتایج حاصله مورد ارزیابی قرار گیرد که نتایج حاصل از مکاتبه انجام شده پس از اخذ پاسخ به‌شرح زیر می‌باشد.

پلیس پیش‌گیری استان‌های مازندران، مرکزی، کرمانشاه، کردستان، فارس، خراسان جنوبی، چهارمحال و بختیاری، فرماندهی انتظامی ویژه غرب تهران، هرمزگان و گیلان ضمن تأیید عوامل احصاء‌شده مؤثر بر بلوک‌بندی حوزه استحقاقی کوپ بیان داشتند علی‌رغم تعریف نوع مشخصی از کلانتری ویژه تا نوع پنج با در نظر گرفتن نیروی انسانی واحد برای هر نوع از کوپ‌های کشور به جهت متفاوت بودن حجم و تعداد شاخص‌های احصایی حتی در دو کوپ هم‌نوع

نمی‌توان بلوک واحدی تعریف نمود بلکه می‌بایست بر اساس عوامل حاصل از نتیجه این پژوهش با امتیازدهی تعداد بلوک برای هر کوپ تعریف شود.

مقایسه برخی از پژوهش‌های پیشین با پژوهش حاضر

یافته‌های پژوهش رحیمی و کارگر (۱۴۰۲) مبنی بر این‌که عامل دید که در اثر کمبود نور، مه‌گرفتگی و عوامل طبیعی به‌وجود می‌آید، به‌عنوان مهم‌ترین عامل در فضا‌های بی‌پناه شهری به‌دست آمده است با یافته‌های این پژوهش که عوامل طبیعی را از عوامل تأثیرگذار در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ معرفی کرده است، هم‌پوشانی دارد.

یافته‌های پژوهش رحیمی و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر این‌که بین مکان محل سکونت شهروندان نواحی پیرامونی شهر یاسوج و افزایش جرم در این سکونت‌گاه‌ها ارتباط معناداری وجود دارد و مهاجرت، فرهنگ فقر، زیرساخت‌های نامناسب شهری، اجتماعی در میزان جرائم شهری مؤثر هستند با یافته‌های این پژوهش که حاشیه‌نشینی، وضعیت اقتصادی، تعداد مهاجرین، زیرساخت نامناسب شهری را به‌عنوان عامل مؤثری در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ معرفی کرده است، هم‌پوشانی دارد.

یافته‌های پژوهش اتنسن^۱ (۲۰۰۹) مبنی بر این‌که کاربری خاص زمین، اختلاف در میزان جرائم فردی و مقدار خشونت را پیش‌بینی می‌کند. برخی کاربری‌های غیر مسکونی با میزان بالای جرم و برخی دیگر با میزان کم‌تری از جرم در ارتباط هستند با یافته‌های این پژوهش که تعداد جرائم خشن را به‌عنوان عامل مؤثری در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ معرفی کرده است، هم‌پوشانی دارد.

یافته‌های پژوهش جیوردانو (۲۰۰۸) مبنی بر این‌که شبکه‌های خیابانی محله‌ها عامل بسیار مهمی در شکل دادن به الگوهای جرم هستند. با یافته‌های این پژوهش که تعداد خیابان‌های اصلی و فرعی را به‌عنوان عامل مؤثری در بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ معرفی کرده است، هم‌پوشانی دارد.

پیشنهادهای

پیشنهادهای بر اساس یافته‌های پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود.

۱- طی پژوهشی بررسی شود، در صورتی که امکان هدایت ستادی با تعریف بلوک مختص هر کوپ میسر می‌باشد، عوامل احصاء شده به عنوان مبنا به پلیس پیش‌گیری استان‌های سراسر کشور ابلاغ و با در نظر گرفتن شاخص‌های احصاء شده بر اساس واقعیت میدان بلوک‌بندی واحدی برای هر کوپ تعریف و در سامانه رخدادهای انتظامی برای بهره‌برداری ثبت شود.

۲- در صورت عدم امکان اجرای بند یک، بر اساس عوامل احصاء شده پلیس پیش‌گیری فراجا نسبت به بررسی وضعیت تعدادی از کوپ‌های کشور بر اساس نوع آن‌ها اقدام و بلوک‌بندی واحدی را با در نظر گرفتن میانگین بلوک برای هر کوپ مشخص و به استان‌های سراسر کشور برای اجرا ابلاغ کند.

۳- با تعیین بلوک مشخص برای هر کوپ، از طریق طرح و برنامه و بودجه فراجا ساختار سازمانی تعداد نفرات گشت انتظامی، تعداد خودرو و موتورسیکلت متناسب با آن تعریف شود.

۴- با انجام کار کارشناسی پس از تعیین بلوک برای هر کوپ به جهت این که تعداد بلوک تعریف شده نشان‌دهنده شاخص‌های افزایش ناامنی در آن کوپ است، دسته‌بندی جدیدی با آمایش دقیق کوپ صورت گیرد تا پشتیبانی ستادی از رده‌های اجرایی کوپ به عنوان سرانگشتان فراجا به‌درستی و در چارچوب خاصی انجام پذیرد.

سپاس‌گزاری

بدین‌وسیله از نویسندگان و مترجمانی که مقالات و کتبشان در این پژوهش مورد مطالعه و استناد قرار گرفته و از همه همکاران محترم در پلیس پیش‌گیری فرماندهی انتظامی استان لرستان و کارشناسان پلیس پیش‌گیری فراجا که ما را در اجرای این پژوهش یاری کردند و داوران محترمی که مقاله را ارزیابی کرده‌اند، تقدیر و قدردانی می‌شود.

- امین صارمی، نوذر (۱۳۹۳). میزگرد تخصصی پلیس و پیش‌گیری اجتماعی از جرم. مجموعه نشست‌های همایش ملی پلیس و پیش‌گیری اجتماعی از جرم. تهران. انتشارات معاونت اجتماعی فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- پایدار، جواد، شریفی رهنمو، سعید، و فتحی، آیت‌اله (۱۴۰۲). شیوه‌های مؤثر پیش‌گیری وضعی از سرقت خودرو با رویکرد انتظامی. مطالعات پیش‌گیری از جرم، ۱۸(۹۸)، ۱-۳۶. موجود در آدرس:
doi: 10.22034/cps.2023.1271500.1542
- جوادیان، رضا، احمدی، محمدحسین، و محمدی مقدم، یوسف (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر موفقیت گشت انتظامی در پیش‌گیری از سرقت خودرو (مطالعه موردی: غرب تهران بزرگ). انتظام اجتماعی، ۱(۴)، ۱۲۷-۱۴۱. موجود در آدرس:
<https://elmnet.ir/doc/2021426-20265>
- جزینی، علیرضا، مرشدی، مسعود، و محمدی، مهدی (۱۳۹۷). تأثیر مدیریت پیش‌گیری انتظامی بر کاهش سرقت از منزل. مطالعات پیش‌گیری از جرم، ۱۳(۴۸)، ۳۳-۵۸. موجود در آدرس:
http://cps.jrl.police.ir/article_20500.html
- حجازی‌نیا، سام، رحیمی، مجید، و شمس‌الدینی، علی (۱۴۰۱). تبیین اثرات حاشیه‌نشینی بر میزان وقوع جرائم شهری در شهر یاسوج مطالعه موردی سکونت‌گاه‌های پیرامونی مادوان سفلی. بله‌زار و مهربان. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای). موجود در آدرس:
doi: 10.22034/jgeoq.2022.303346.3286, 363-382 (48), 12.,
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۹۶). لغت نامه دهخدا. انتشارات دانشگاه تهران.
- رجبی، ابراهیم (۱۳۹۹). تأثیر طراحی محیطی بر پیش‌گیری از سرقت خودرو (مورد مطالعه منطقه ۲۲ شهر تهران). مطالعات پیش‌گیری از جرم، ۱۵(۵۷)، ۴۷-۶۱. موجود در آدرس:
doi: 10.22034/cps.2021.95200
- رحیمی، محسن، و کارگر، بهمن (۱۴۰۲). بررسی عوامل مؤثر بر جرم در مکان‌های بی‌پناه شهری (مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهر تهران). پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، ۱۱(۴۱)، ۱۴۳-۱۶۸. موجود در آدرس:

doi: 10.22034/pogra.2023.1275868.1451

- سخاوت، جعفر (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. انتشارات دانشگاه پیام نور تهران.
- شفقی، سیروس (۱۳۸۱). پیشینه تاریخی قلعه‌های اصفهان. فرهنگ اصفهان، ۲۳(۱)، ۳۲-۳۹. موجود در آدرس:
<http://ensani.ir/file/download/article/20120413135810-1175-248.pdf>
- فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (۱۳۷۲). جغرافیا چیست و چه فایده‌ای دارد؟. فصلنامه علمی - پژوهشی اطلاعات جغرافیایی «سپهر»، ۲(۸)، ۳۱-۳۹. موجود در آدرس:
https://www.sepehr.org/article_29506.html
- عابدینی، عاطفه (۱۴۰۱). بررسی تجارب جهانی تأثیر فضاهای شهری بر کاهش وقوع جرم و احساس امنیت. هشتمین کنفرانس توسعه مهندسی معماری و شهرسازی - شیراز.
- عبدی، توحید، جزینی، علیرضا (۱۳۸۰). تحلیلی بر پلیس حرفه‌ای و مردمی (پلیس ۱۱۰). پژوهش‌های دانش انتظامی. ۳(۱)، ۵۴-۶۱. موجود در آدرس:
<https://www.sid.ir/paper/475569/fa#downloadbottom>
- کلهر، رضا (۱۳۸۵). بررسی مبانی شاخص‌های امنیت انتظامی. انتشارات سازمان تحقیقات و مطالعات پلیس.
- کوزر، لوییز، و روزنبرگ، برنارد (۱۳۷۸). نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی. ترجمه فرهنگ ارشاد. نشر نی تهران.
- گل محمدی خامنه، علی (۱۳۸۴). پیش‌گیری از جرائم. مؤسسه انتشاراتی جهان جام جم.
- فرخی‌صومعه، مینا، و دیباجی شیشوان، سمیرا (۱۳۹۵). پیش‌گیری انتظامی از قاچاق (مواد مخدر، اسلحه و مهمات، کالا و ارز، انسان) در قوانین ایران. فصلنامه کانون وکلای دادگستری، ۲۱(۴۱). ۲۱-۴۴. موجود در آدرس:
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1161630>
- معین، محمد (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی. جلد دوم. انتشارات امیر کبیر.

– مصطفی‌نژاد، حسن (۱۳۸۹). الگوی مدیریت انتظامی بحران‌های قومی ایران. (رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی).

– نوروزی، بهرام، بارانی، محمد، و سرکش‌کیان، سیدمحمدحسین (۱۳۹۰). پیش‌گیری از جرم از نظریه تا عمل. مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیش‌گیری فراجا. موجود در آدرس:

<https://www.gisoom.com/book/1745755>

– وروایی، اکبر، فتح‌الله، سیامک، و مقیمی، مهدی (۱۳۹۲). نقش پیشگیرانه پلیس در سیاست جنایی مشارکتی. نشر علامت.

– Creswell, J. W. (2007). Designing and conducting mixed method research. Thousand Oaks. CA: Sage.

– Choe, J. (2008). Income inequality and Crime in the United States. Economics Letters. 101(1). 31-33. Available at:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165176508001110>

– Guest, G., MacQueen, K. M., & Namey, E. E. (2012). Applied thematic analysis. Thousand Oaks. CA: SAGE Publications. Available at:
<https://dx.doi.org/10.4135/9781483384436>.

– Hirsch, Travis. (1969) 'cause of Delinquency. by the regents of the university of California press.

– Ottensmann, T.D. (2009). Land Use and Violent Crime. Criminology. 47(4), 1223-1264

– Scott, t (2018). Prevention of car-related crimes, international Journal of law. Crime and Justice 43, 496-511

لینک‌های اینترنتی

– <https://www.jadvalyab.ir/fa2fa/%DA%A9%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%B1%DB%8C>

– <https://vajehyab.com/moein/%DA%A9%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%B1%DB%8C>